

Noot onder Cass. 15 mei 2017 – De (door)werking van art. 1285, eerste lid B.W. bij de minnelijke aanzuiveringsregeling

Commentaar van I. Vandenbosch*

Gepubliceerd op “L’Observatoire du Crédit et de l’Endettement. *Annuaire juridique du Crédit et du Règlement collectif de dettes 2017*. Liège : Wolters Kluwer, 2018, pages 380-384. ISBN : 978-94-030-0753-3”

1. Arrest van 15 mei 2017

In het arrest van 15 mei 2017 besliste het Hof van Cassatie dat een minnelijke aanzuiveringsregeling, binnen het kader van een collectieve schuldenregeling, die voorziet in een volledige of gedeeltelijke kwijtschelding ten voordele van één van de hoofdelijke medeschuldenaars, de bevrijding van de andere schuldenaars tot gevolg heeft (tenzij de schuldeiser uitdrukkelijk zijn rechten tegen laatstgenoemden heeft voorbehouden).

Het Hof bevestigt in die zin dat art. 1285, eerste lid B.W. speelt in geval van de minnelijke aanzuiveringsregeling binnen het kader van de collectieve schuldenregeling en afwezigheid van bezwaar door de betrokken schuldeiser volgende de mededeling van het ontwerp van aanzuiveringsregeling, een goedkeuring ervan impliceert.

Het Hof diende zich te buigen over een vonnis in hoger beroep van de vrederechter van het kanton Beauraing-Dinant-Gedinne van 11 januari 2016. Het bestreden vonnis besliste dat de schuldkwijtschelding die zonder voorbehoud werd toegekend aan de gewezen echtgenoot, zijn hoofdelijke medeschuldnares in het raam van een minnelijke aanzuiveringsregeling niet tot voordeel kon strekken. Het Hof van Cassatie verbrak deze beslissing.

2. De toepassing van artikel 1285 B.W. – evolutie in visie

Uit de parlementaire voorbereiding¹ bleek reeds dat een minnelijke aanzuiveringsregeling dewelke een kwijtschelding – ongeacht of het gaat om een kwijtschelding van hoofdsom, interesten, vergoedingen dan wel kosten – bevat, geen afwijking inhoudt van de bepalingen van de artikelen 1285 en 1287 B.W..

Deze regels maken deel uit van het gemeen recht dat een kwijtschelding beschouwt als een ontslag van gehoudenheid en specifiek voor de medeschuldenaars én borgen, ook tot hun resp. bevrijding leidt.

Het Franse Hof van Cassatie was een andere mening toegedaan en beschouwde de vrijwillige handeling van de betrokken schuldeiser inzake een minnelijke aanzuiveringsregeling ten aanzien van één schuldenaar, niet als voldoende om tot bevrijding te besluiten van de overige “medegehoudenen”.²

Ook in België was dit voor rechtsleer geen éénduidige kwestie. Temeer daar geargumenteed werd dat dit de totstandkoming van een minnelijke aanzuiveringsregeling zou bemoeilijken,

* Advocaat, Balie van Antwerpen

¹ *Parl. St.* Kamer 1996-97, nrs. 1073/1 en 1074/1, 40 en 41.

² Cass. 13 november 1996, *J.C.B.* 1997, nr. 22780.

zeker wanneer daarbij wordt overwogen dat de bepalingen van de artikelen 1285 en 1287 B.W. niet spelen bij de gerechtelijke aanzuiveringsregeling gelet op het ontbreken van een zogenaamde “overeenkomst”.³ Een gedeelte van de bestaande rechtsleer pleitte er dan ook voor om in de minnelijke fase, de “verzekeringsgedachte” te laten primeren op het “accessoir karakter”. Niet zelden werd daarbij overigens verwezen naar het feit dat ook een aan de schuldenaar binnen het kader van de minnelijke aanzuiveringsregeling verleend betalingsuitstel, werd beschouwd als een exceptie die alleen de schuldenaar in kwestie persoonlijk toekwam⁴ en dit derhalve niet zondermeer kon worden ingeroepen door de borgen.

Middels arrest van 17 oktober 2014 boog het Belgische Hof van Cassatie zich een eerste maal op substantiële wijze over de materie van art. 1285 B.W. in verhouding tot “*in solidum*” gehouden schuldenaars. Het Hof besliste daarbij dat wanneer de benadeelde aan één van de *in solidum* gehouden mede-aansprakelijkheden, gehele of gedeeltelijke kwijtschelding verleent, hieruit in beginsel niet kan worden afgeleid dat de benadeelde de bedoeling heeft ook de andere mede-aansprakelijken te bevrijden van hun schuld.⁵

Het Hof boog zich daarbij over de vraag of art. 1285, eerste lid B.W. naar analogie moet worden toegepast op verbintenissen *in solidum* daar waar de tekst slechts “hoofdelijk” verbonden schuldenaren viseert.

Hoewel de bestaande rechtspraak dit wél het geval achtte⁶, meende het Hof van Cassatie anders te moeten besluiten en volgde daarbij een andere idee, nl. dat verbintenissen *in solidum* naast elkaar bestaan vanwege het feit dat ze voortvloeien uit toevallig samenlopende fouten die tot eenzelfde schade leiden en daarbij evenmin enige vertegenwoordigingsgedachte bestaat. Artikel 1285, eerste lid B.W. werd dan ook – minstens impliciet – beschouwd als secundair gevolg van de hoofdelijkheid.

Deze beoordeling kon minstens kritiek opwekken wegens de niet zelden onbillijke gevolgen. Immers op deze manier kon de schuldeiser de situatie van de mede-verbonden schuldenaren, aan wie hij geen kwijtschelding gaf, verzwaren door aan één of meerdere wél de kwijtschelding te verlenen.

Het Hof van Cassatie zag schijnbaar ook enige onbillijkheid in en startte reeds een eerste her-evaluatie van haar zienswijze middels arrest van 29 mei 2015⁷. Hierbij bevestigde het Hof immers dat art. 1287, eerste lid B.W. ook van toepassing is op de zakelijke borg én een minnelijke aanzuiveringsregeling welke voorziet in een kwijtschelding, ook de bevrijding van de (zakelijke) borgen tot gevolg heeft. Het Hof preciseerde daarbij dat de uitzondering hierop, het eventuele bezwaar van de betrokken schuldeiser betreft en dit dient te geschieden overeenkomstig art. 1675/10, §4, tweede lid Ger.W.

³ B. DE GROOTE, “*Collectieve Schuldenregeling: een inleiding*”, Antwerpen, CBR, 1999 – studienamiddag dd. 22/01/1999.

⁴ Art. 2036 B.W.

⁵ Cass. 17 oktober 2014, *RW* 2014-15, nr. 40, p. 1583 e.v. met noot. G. Heirman.

⁶ Bergen 1 december 1998, *JLMB* 2001, 630; Brussel 4 juni 1987, *JLMB* 1987, 1109; Antwerpen 16 oktober 2006, *Eur. Vervoerr.* 2007, 259; Kh. Antwerpen 28 september 2004, *Eur. Vervoerr.* 2007, 268.

⁷ Cass. 29 mei 2015, *TBBR* 2016/8, 473.

3. Arrest 15 mei 2017

Het tussengekomen arrest benadrukt dat bij gebreke aan bezwaar van de betrokken schuldeiser, de schuldkwijtschelding binnen een minnelijke aanzuiveringsregeling ingevolge art. 1285, eerste lid BW ook toekomt aan de hoofdelijke mede-schuldenaar(s).

Het komt daarbij voor dat het gebrek aan uitdrukkelijk bezwaar vanwege de schuldeiser kan beschouwd worden als een vrijwillige instemming met de kwijtschelding van de schuld.

In elk geval zal de schuldeiser diligent dienen te ageren in geval hij wenst te verhinderen dat kwijtschelding, tot bevrijding ingevolge art. 1285, eerste lid B.W. zou leiden. Niet alleen zal hij prompt dienen te reageren naar de schuldbemiddelaar, het komt ook nuttig voor dat hij het minnelijk plan dat ter homologatie aan de rechtbank zal worden voorgelegd, nakijkt. Dit plan zal in voorkomend geval immers het bewaar, onder de vorm van het “voorbehoud van rechten ten aanzien van de mede-schuldenaars” dienen te bevatten. Men kan zich overigens de vraag stellen wat het gevolg zal zijn van een gehomologeerd plan hetwelk, niettegenstaande bezwaar per brief door een schuldeiser werd gericht aan de schuldbemiddelaar, geen enkel voorbehoud bevat en derhalve leidt tot bevrijding van de mede-debiteurs. Wellicht zal dit in elk geval leiden tot de aansprakelijkheid van de schuldbemiddelaar maar of de bevrijding in dat geval nog kan worden teruggedraaid, is nog maar de vraag...

Deze beslissing van het Hof van Cassatie ligt in lijn met de visie van de wetgever die ook voor borgen (art. 1287 B.W.) een identieke beoordeling voorzag en dit zelfs verankerde in art. 1675/16*bis* Ger.W. met betrekking tot de kosteloze persoonlijke zekerheidsstellers.

Ook binnen het kader van een gerechtelijke reorganisatie wordt overigens bevestigd dat de medeschuldenaars en borgen op grond van de artikelen 1285 en 1287 B.W. kunnen genieten van kwijtscheldingen verleend aan de schuldenaar bij een minnelijk akkoord.⁸

⁸ S. BRIJS, “De wet betreffende de continuïteit van ondernemingen”, *TRV* 2009, 695.